

FER BOURIK MANZ LAZLE!!!



DEV VIRAHSAWMY



Pou tou dimoun entelizan ki pa'le konpran.

©Institut Cardinal Jean Margeot (ICJM), 1, Celicourt Antelme street, Rose Hill, Mauritius.

KONTENI

REZIME

PAGLA

KAPAV SA? KIFER NON?

ZISTWAR SASER

LOR MORISIEN

ANOU RIYE

PROVERB

REZIME

Ena detrwa tizafer ki nesese konpran si nou'le ki lavi dan Moris vinn seki li ti bizen ete. Bann dirizan politik, ekonomik ek sisiokiltirel finn prefer met linet roupi e akoz sa zot enkapab konpran seki pe vmem arive dan nou douniya. Bann 'swadizan neoliberal', ki anverite rasis ek fasis, fer tou pou bous lizie lepep e anpes nou trouv toufann dan lorizon ki pe fons lor nou.

Nou finn rod lager ar lanatir; nou finn viol ek defigir Mama Later. Aster lanatir pe pous so vanzans e limanite finn perdi davans. Nou finn detrir bann lafore, veritab poumon nou planet; nou finn met prop lafore mangliye, abita bann zanfan Varouna; nou finn touy biyodiversite ki esansiel pou lekilib ek devlopman lanatir; nou servi lenerzi fosil ki pe destabiliz tou dan nou atmosfer e finalman li pou fer lavi lor nou planet vinn difisil, sinon enposib. Nou ki responsab sofman global ek kriz klimatik me linet roupi anpes nou trouve. Nou ponp pwazon dan latmosfer pou nou plen nou pos e nou refiz get lasante nou zanfan ki pa pe kapav respire.

Bann gran siyantis, bann filozof e Sekreter-Zeneral Nasion-Zini pe dir nou aret fane me nou prefer ekout lamizik Roupaya.

Bizen replant bann lafore andemik; bizen rebwaz lakot ar lafore mangliye; bizen servi later pou ranz enn lakaz pou sak fami; bizen servi later pou plant seki nou manze e manz seki nou plante; bizen stop net laferm-lizinn; bizen plant pie friyapen, zak ek banann planten de kote sime pou donn tou dimoun nouritir bazik ...

Bizen asire ki nou sistem ledikasion donn tou dimoun literesi fonksyonel bileng dan Morisien ek Angle, 2 lang kreol; donn tou dimoun konesans ekolozik e fer nou tou konpran ki nou pli gran responsabilite se okip lasante nou planet.

[RETOURN KONTENI/BACK TO CONTENTS](#)

PAGLA

ENVOKASION

*O Saraswati, ed tou bann pagla
Fer dimoun konpran bez dan douniya;
Garrbarr li partou; dife dan Langka.*

*Kan pagla koze, zot tou sikane
Me pa fer nanye, nou finn abitie
Tann zot gro zoure, grosie ensilte.*

*Nou pa pou'aret dir, mem zot fer lagel,
Ki dan nou kalbas ena bon dimiel
Pou seki kontan bote larkansiel.*

ZISTWAR EPIK PAGLA

AK 1

1

Lontan-lontan ti ena enn pei
Lor enn lil beni kot reyon soley
Kares tou bann pie, anpes zot gagn fre;
Kot dilo sale nouri mangliye
Ki okip baba pwason, krab, ourit
E anpes bann vag fer ensinifian;
Gard lakot bien fit, bar gorl zavari.

Bann zanfan pei Boukie-Banane
Ti konn lir lor pie letan ki sanze,

Sezon ki fini, sezon ki vini.
Zot ti konn nom plant, nom fler ek zwazo;
Zot ti konn okip verze, potaze,
Troupo zanimo; tres lapay kann sek
Ek bren petiver pou anpes lapli,
Soley ek divan fer fraka partou
Dan lakaz, lakwizinn ek lekiri;
Zot ti konn ranz patang ek rwadezer;
Met nay ar toupi pou fer li danse
Me zot pa ti kapav anpes siklonn
Ek lepidemi fer leker fermal.

Ti'ena enn Bwana ki ti al lot pey
Souvan-souvan pou toutsort tranzaksion.
Li ti enn disip devlopman beton,
Modernizasion, globalizasion.
So moto ti "Bizen balye Jangli".

Tou dimoun, so gran kouma so piti,
Tipanse ki zot sover ti vini.
Aster lavi ti pou ameliorer;
Boukie-Banane ti pou zet doti
Pou met redengot; 'voiture' ti pou roul
Lor sime saret. Baybay laboutik!
Viv sipermarket! Bliye servolan
Ek gouli-dannta! Pou viv kouma blan!
Bes latet, fonsse ver nouvo dime
Koltare, betone ek karbone.

Exitasion ti depas tou limit;
Rev grander ti vinn patang-kas-lalinn;

Partou-partou, larmwar depas kornis.
Yer, avantier ti aret existe.
Tou dimoun sir ki zis dime ki mir;
Tou lezot fri kontsezon, fri fletri
Ki zis bon pou zet dan saret salte.

Bwana ti vinn Gran Prezidan Bwana
E poster zean san katakata
Ti fer bann fatra oblize konpran
Limem veritab Trenp, Bolsonaro,
Modi (pa modi) ek lezot zoro.
Ti koumans met prop lafore ebenn –
Dibwa disparet me dilwil palmis
Fer bankie kontan. Dan dilo mem senn:
Dan zot tom, mangliye beni touris,
Zoli laplaz ek gran lotel delix;
Dir labours, labank, ofshor redi mix.
Prezidan so lakot ti monte mem.
Tou so chamcha ti dan mari kemkem.
Enn sel ti lavwa ti koz lot manier.
“Personn pa pran kont. So latet pa bon!
Li enn pagla sa. Li nek radote.”
Prezidan ti dir, dapre BBC,
Rajo ek teve Boukie-Banane.

Pagla so lavi ti enn gran mister.
Kouma li ti pran nesans lor later?

2

Boner-boner Vandredi gramaten,
Lalita, Basdew, avan al travay,

6

Ti aret kot kalimay zot vilaz
Pou fer enn pouja e dimann Bondie
Donn zot enn zanfan. Toulezour koup la
Dimann mem zafer depi plis ki dis
Banane pase san dekouraze.
Ler zot ti pe fer zot seremoni,
Zot ti tann enn ti lavwa par deryer
Kalimay koste ar bor larivier.
Vit-vit zot ti al kot son la sorti.
Alala mirak! Ti'ena enn baba
Lor enn tapi lerb, ti pe tet so pous.
Lalita ti vit ploy li dan sari
E Basdew ti pran sime laboutik
Pou aste dile pou zot ti baba.

Zot ti deside pou'apel li Kamal
Parski zot ti sir zanfan ki sorti
Dan bor larivier, malgre so labou,
Enn zour pou al drwat dan leker lesiel.
Amizir Kamal ti pe vinn pli gran,
So paran ti pe koumans ena dout
Ki zot ti finn fer enn mari erer:
Olie apel li Kamal, fler Lotis,
Ti bizen apel li Zamal Potis.
Olie al lekol aprann lir-konte,
Li ti pas letan dan karo Vavang,
Gout bann fri sovaz, koz ar bann zwazo,
Zwe ar papiyon ki ti zwe ar li;
Li ti koz ar fler ki ti koz ar li;
Mous zonn, mous dimiel zame ti pik li
Parski pou zot tou li ti zot kamwad.

Ler li ti vinn gran, gagn laz pou marye,
Olie rod tifi, li ti ranz maray
Omilie danbwa lwen ar tou dimoun.
Pa kone kouma me li ti konn bien
Tranzaksion Bwana ki ti pe detrir
Lemonn natirel pou ki tou dimoun
Vinn esklav Mamon, selebre pitay.
Mo kwar, mo pa sir, toulegramaten,
Nam Mama Later ti pe koz ar li
Pou gid so lavi ver nouvo dime;
Pou fer li konpran dega Prezidan.

Amizir letan kontinie koule,
Personalite ek repitasion
Kamal ti pe vinn deplizanpli for
E bann dirizan pa ti pe konpran
Kifer enn pagla ti pe gagn otan
Admirasion ek felisitasion
Ar bann tidimoun ki ti bizen fier
Seki Prezidan ti pe akonpli.

Mem si BBC, teve ek rajo
Boukie-Banane, ti fer koumadir
Li pa ekziste, lagazet, rajo
Ek stasion onnlayn ki endepandan
Ti koz so koze. So gran labarb blan,
So regar persan, silouet sadou,
Parol parabol ti pe enpresionn
Gran kouma piti; ti fer gouvernman
Kime ar laraz. - "Avoy li manze!"

- "Pa fer sa erer, li pou vinn martir.
E lerla, matlo, nou bez opliryel."

3

Ler Gran Prezidan Boukie-Banane
Ti anons so plan plant kann ek dite
Parski prezidan enn lot repiblik
Ti kontan disik dan so tas kafe,
So madam pa ti kontan bwar kafe,
Ti prefer dite, tou bann depite
Ek konseye ti diboute ansam,
Aplodi ansam e kriye ansam,
"Enn mari lide!", enn lavwa jangli,
Sipa kot sorti, ti dir ar lafors,
"Pa tous lafore kot zanfan Bondie
Viv annarmoni ar Mama Later!
Akoz zot gabzi, dime sovsouri
Pou vinn rod manze lor zot pie leksi."

BBC teve ek rajo FM

Ti zis boufonn li parski bann jangli
Kontan bwar pisar dan lamok kapstann.

Kan Sonexelans Boukie-Banane
Ti anons program devlopman touris,
Mem lavwa ti dir ar lafors loraz,
"Pa tous lafore mangliye kot krab,
Pwason ek ourit okip zot baba;
Tansion, ler dime zot vant pe kriye,
Napeyna nana pou nouri baba."
Prezidan limem, lor televizion,

Vinn dimann dimoun pa ekout “Pagla”
Ki mars ar ennmi ki anvi koken
Lide Prezidan pou fer zot pei
Gagn tou benefis devlopman touris.

Kan gou ti sanze e dimoun lot pey
Ti prefer bwar zot kafe san disik,
Lider Maximo Boukie-Banane
Ti desid ras kann, plant diri-dible.
BBC Rajo ek televizion
Ti anons nouvel revolisioner;
Bann propriyeter tabisman disik
Ti konn negosie bon konpansasion.
Apre zot ti felisit Prezidan
Pou so lisidite patriyotik.
Tou dimoun dakor, exepete enn sel.
So gran lavwa kalm, so ekspresion dous
Ti sap lor kal brit: “Aret fer kouyon!
Diri ek dible isi pa pouse.
Zot latet pa bon? Friyapen, arouy,
Batat, may, maniok, sa ki lavenir.”

Samem dernie fwa, Pagla ti koze.
Li ti deside viv net dan silans.
Gouvernman kontan, tabisman kontan
Parski pikan dan deryer ti fonndos.
Vit-vit, zot ti sir, dimoun pou bliye
Bann koze lagign ki Pagla seme.
Sa ti preske vre me ti’ena detrwa
Latet brile ki ti ekrir dan liv
Bann parol Pagla pou posterite.

Me enn zafer drol ti pe deroule.
Lor enn touf lerb deryer vie kalimay,
Pre kot larivier, souvan ti ena
Bouke zoli fler, male fler sakre.
Gouvernman pa ti pran sa kont ditou;
Plis enportan ti silans latet dir.
Plitar enn striktir ros bor larivier
Ti pe koumans lev so latet frengan
E kouma mazik, toulebanane
Li ti pe vinn plis gayar-empoza.
Apart fler sezon, ti'ena lot zafer:
Labouzi, sanbrani, kaligrafi.
Lider Siprem ti koumans santi lay.
Tansion enn nouvo kilt rod pran so plas!
Bizen kraz dizef serpan lor vites;
Pa les pei vinn enn kales kase.

4

Lider Bienneme ti konvok expre
Enn renion dirzans pou pran desizion.
So lekzekitif ti bien okouran
Renion la ti zis enn formalite.
Seki li ti finn fini deside,
Zot ti pou vot alinanimite.
Zot tou ti bizen fer bien atansion
Pa les okenn son kas so soulezon.
Bizen vey tonbaz, konpran so bataz!
- "Nou ena pou pran enn gran desizion

Pou kraz latet jab ki deklar sadou,
Ki pe nway pei dan siperstision.
Pagla bien vivan; servi relizion
Pou brouy lespri enn popilasion bet,
Iletre, kouyon; san get pli divan,
Rant dan lasos jab, kwar tou propagann,
Pa servi lespri. Tro boukou bourrbak!
Kisannla anvi propoz enn program?"

Enn silans lamor ti dam tou bann pion.
Apre trwa segonn, tou so bann minis,
Minis-konseye, konseye minis
Ti kriye anker leson konn par ker
Kouma enn refren kantik oblize:
"Seki ou dir nou, samem ki bizen!"

- "BBC rajo ek televizion
Zot kouma gounga, pa konn pas mesaz;
Olie lev lepep kont malang Pagla
Zot pas bann program lor bann gran profet
Ki dan lepase ti amenn progres;
Nou prop Sifon Ble met bel-bel foto
Pou dir tou dimoun "ATANSION DANZE!"
Ennmi repiblik gagn li mari bonn;
San okenn zefor zot lakot monte.
Dir ki bizen fer! Be koze, foutou!"

- "Patron ou ki bos! Ou ki plis kone.
Seki ou dir nou, samem ki bizen!"
- "Lepep bachara bwar dilo dir wi;
Ekout propagann vadire samem

Lamone kontan. Ki nou bizen fer?
Be koze toutouk! Koze bann tonken!”

“Patron ou ki bos! Ou ki plis kone.
Seki ou dir nou, samem ki bizen!”

- “Ala ki mo kwar ki nou bizen fer.
Nou met enn bom, eklat zot ... samem...
Sipa tonbo-tanp, sipa mozole;
Fer lapolis dir ki zot ena prev
Ki enn group teroris ekolozik
Responsab sa krim kont nou repiblik.
Sa pou permet nou ferm lagel tou bann
Dirizan mouvman “PAGLA PA PAGLA”.
AVOY ZOT TOU TRIY LANTI KOT LAREN!”

Premie Minis gagn kouraz pou koze.
- “Patron, ou’enn zeni! Peyna ou segon!”
- “Bon, aster se zot ki pou fer louvraz.
Swiv mo enstriksion. Dezord pou dan lord!”

5

- “Nou enteronp nou lemision pou donn
Enn move nouvel. Ekoteroris
Finn detrir tonbo anz-gardien pei
Pou anpes progre Boukie-Banane.
Nou Prezidan finn al depoz enn zerb
Pou salie memwar anz gardien pei.
Pli tar BBC pou donn plis detay
Lor sa trazed ki bouwers nou tou.”

AK 2

Labank Galaktik ki ti pe kontrol
Finans tou pei ti prezant zefor
Boukie-Banane kouma enn model
Pou tou bann pei dan ti galaxi
ZESTOUYKONESANS, model devlopman.
BBC rajo ek televizion
Gramaten-tanto ti pe nek koz sa.
Li pa ti manti ki sa pei la
Ti pe vinn bien ris me ki anmemtan,
Sa pa bon pou dir, ti'ena boukou plis
Zom, fam ek zanfan ki pa ti kapav
Viv lavi normal. Labank Galaktik
Ti pas gom lor la parski miliardier,
Ki diriz labank, zot bien ankoler
Kan bann nenport koz bann koze nenport.
Boukou pitay ti pe rant dan pei,
Dan bann kont ofshor; lamone malang
Dan lame dobi espesialize
Ti pe vinn bien prop – kotomay manti –
E lekonomi ti aret prodwir
Pou konsomasyon; ti prefer lotri,
Lalwa kazino, met for pou gagn for.
Labank Galaktik ti vinn enprimer
Biye tou kouler ki ti pe fini
Dan imans kofor entergalaktik.
Zenes san travay, zanfan san manze,
Se zis enn palab tou bann ki zalou
Vila ar pisinn, limo kaspake,
Lavi siperlix bann selebrite.

Gouvernman ti sir pa pou'ena pagla
Pou vinn kas nisa bizness san frontier.

Enn sel makadam! Dan bann ros tonbo
Enn gran pie etranz, resanble pipal,
Ant enn pie lafours ek enn pie lila,
Ti pe tal so brans ar fey parfime
E touletanto plizier zom ek fam
Ti pe rasanble anba tonel ver
Pou fer lapriyer e sant bann kirrtann.
Bann devo Mamon pa ti pran sa kont;
Kan biznes donn bal, touleres folklor.
Personn nepli koz devlopman pei
Ki donn tou dimoun manze ek lakaz;
Zot tou sant for-for GALAXIZASION.
Rises galaxi li priyoriter.
Zis bann enbesil, sekter, tilespri
Fixe lor detay, bliye esansiel.

Me bann malere, anba pie lila,
Ti pe fer lafoul sak zour vinn pli gran;
Lamizik bajann, resital kirrtann
Ti pe vwayaze lor ledò divan,
Ti pe rant partou, dan vilaz, lavil,
Dan maray, pale, anpes Prezidan
Gagn somey anpe; anpes biznesmenn
Kont biye anpe; anpes tranzaksion
Negosie anpe; met lak ar roulman.
Bankie, finansie, gouvernman foulous

Ti desid ansam pou marye pike,
Fann ar sibversif, met zot dan zot plas.
Ti bizen trouv enn exkiz pou anpes
Dimoun rasanble. Pa kapav fer brit
Parski bann media lokal ek deor,
ONG lokal, ONG deor,
Sirtou Amnesti Enternasional
Pou lev enn kabal, gat repitasion
Boukie-Banane e bann diktater
Rasis ek fasis pou rant dan sega
Zis pou sey regagn enn virzinite.
Ki ti bizen fer? Ki ti kapav fer?
Enn kou enn teter, so bet depas kad,
Tern en terne ki fer zot tou soke.
Samem ki bizen! Zot ti decide
Ki enn maladi pe atak pei;
Li bien kontazie; bizen enterdi
Tou rasanbleman dan karo, biro,
Lekol ek legliz. Si napa fer sa
Pou ena lamor, boukou-boukou mor.
Mem lekonomi ti pou rant dan kriz,
Bizen pez nene, bwar dilwil botris
Pou sov lavenir. Sel fason touy tret,
Garanti viktwar liberte biznes.
Zot ti desid pou kre enn isteri
Lor nanyeditou; zis fer dimoun per
Pou ki nanye pa deranz zot program.
Deforestasion, devlopman beton,
Destriksion diversite biolojik,
Lenerzi fosil ti pe fer ravaz
Pandan ki kofor ti pe gonfle ar

Deviz malgagne entergalaktik.

Lider politik ek ekonomik,
Sosio-kiltirel, sosio-relizie
Ar enn sel lavwa ti pe koz ansam
Pou sant mem sante: apart lenfiennza
Boukie-Banane li anbonnsante;
Resofman global, sanzman klimatik
Se zis propagann bann latet brile,
Enn pogne teroris ekolozik.
Tou pou vinn korek si nou met nou mask,
Gard distans de met, pa al dan lafoul
Parski labamem ena bel treboul.
Lor televizion Komiserdpolis
Ti enform piblik ki rekalsitran
Pou fini antray, kikfwa met pandi.
Mazorite ti aksepte modord
Me ti ena ki kwar dan vie mesaz;
Ki rapel slogan, “PAGLA PA PAGLA”
E zot ti pe fer tipti-tipti group
Ki ti pe zwenn-zwenn anba pie lafours
Pou sant ansourdinn vie sante lontan.
Malgre demanti bann lotorite,
Dega ti pe kontinie fer lalwa:
Dan sezon lapli partou ti res sek;
Dan sezon freser, saler ti donn bal;
Bann fri sezonie, bien mengi-mengi,
Pa ti’ena sezon depi mwa Zanvie
Ziska mwa Desam. Gagn sagren get zot.
Siklonn nepli ti lir kalandriye;
Kontsezon ti vinn nouvo labitid.

Boukie-Banane so por prensipal
Ti apel Troumay. Atraver miray
Ek baraz beton, administrasion
Ti bien reysi fer lamer rekile.
Me depi enpe letan oblize
Reos nivo bann miray ek baraz
Pou anpes dilo inond kapital.
Dapre gouvernman sa ti zis enn ti
Katastrof natirel san konsekans.
Kan nivo lamer kontinie monte
Enn lot katastrof ti lev so latet.
Laplaz inonde. Olie piedanlo,
Likou dan dilo. Lotelri kriye,
Rod konpansasion. Travayer kriye,
Rod soutien leta. Labank Galaktik
Kontinie enprim biye fos valer
Pou donn lenpresion problem pe regle.
BBC rajo ek televizion
Ti pe kontinie sey fer tou dimoun
Glis lor so diber me detanzantan
Ti pe tann grogne lavwa popiler
Ki ti pe santi Pagla pa pagla.
Zot ti pe koumans rapel enn lavwa
Ki ti pe dir zot fer bien atansion
Parski lanatir pa pou axepte
Kontinie viol li. Li konn bez koutpie!
Bann marsan lesans, bis, loto, kamion
Refiz axepte ki zot responsab;
Mem zafer pou bann santral elektrik.
Zot tou ti akiz bann marsan maler,
Detrwa teroris ki pe fann rimer,

Swadizan karbonn ki gran responsab.

Kan pie pe kasiet grander lafore,
Veritab problem kasiet dan feyaz.
Ensandi global, gran kriz klimatik
Dan latet dimoun ti parey kouma
Fim siyans fiksyon: bon divertisman.
Letansa bankie ti pe pran kontrol
Tou bann laparey ki diriz leta.
Agrikiltè ek bann endistriyel
Zot rol ti mike; bann politisyen
Ti aprann dans vals bankie dirize.
Lider politik ek ekonomik
Ti pas zot letan boufonn siyantis,
Tret ekolozi kouma teroris,
Ignor dekouvert siyans medikal
Ki pe warning bann ki tret zanimo
Vadire zot zis enstriman profi;
Konsider later kouma marsandiz;
Konsider dimoun kouma nimero,
San idantite ek san dinite.
Enn robo pou zot ena plis valè
Parski li pa rod konze maladi;
Zame li gagn fen, zame li gagn swaf;
Li pa fatige travay 24 èr
Par zour, set zour par semenn dafile.
Seki enportan se fer lamone,
Fer lamone ek ankor lamone.

Bann ki ti dan bien pa ti poz kestyon;
Bann ki ti dan pens rapel tanzantan

Parol enn pagla ki pa ti pagla:
“Kan katora vid, pitay vinn lapay.”
Diri ek dible dan bazar mondial
Ti pe vinn bien rar akoz move tan
Ek dilo somat dan karo manze.
Depi bien lontan dimoun ti aret
Okip zot zarden parski ti dir zot
Export prodiksyon, enport nouritir
Samem ki apel sivilizasyon.
Larenn Basmati ti regle pale;
Prodiksyon lokal kouma friyapen,
Batat, maniok, may, arouy, pomdeter
Sa zis bann jangli kapav apresie.

Dan boukou pei, gratisiel ti fezer
Me bann karo may ti pe pas mizer;
Kolonn elektrik ti mari frengan
Me pie friyapen ti bes latet net;
Lendistri lotel ti pe kaspake
Me marsan pwason ti pe bat lamok;
Lotorout ti plen ar ‘voiture’ delix
Me obezite ek so frenn jabet
Ti okip lili lopital piblik
Ek ‘le lit’ prive – zot pa get figur.

Amizir letan ti pe fann pikan,
Bann vila delix ti pe akapar
Tou later fertil dan pei Pagla;
Lotorout miltileen ti vinn rival
Lapis avion dan erport nasional,

Enternasional, entersideral.
Malgre larises ti pe fer vantar,
Dan leker dimoun Boukie-Banane
Ti ena trites parski ti bien kler
Ki nek dis poursan ti ena kontrol
Katroven dis poursan tou larises,
Parey kouma dan lanpir dominer.
Bann zanfan ti pe al dormi aswar
Ler vant pe kriye; boukou-boukou zenn,
Tifi ek garson, pa ti gagn travay
Mem zot ti ena diplom dan zot pos;
Boukou travayer, malgre experyans,
Ti tom lor lapay; boukou zenn ek vie,
So zom kouma fam, ti pe swiside;
Violans ti pe vinn kiltir nasional;
Vol avek violans, viol par geng rasis,
Ti pe fane kouma lepidemi;
Pa ti get figir; tou pas dan pake.

Grenie ti vid net. Bato basmati,
Bato sereal ti aret vini;
Boukou laboutik lavil, lakanpagn
Ti pe ferm laport; letazer ti vid.
Misie Prezidan ek so gouvernman
Ti pe dir dimoun bizen pran pasians;
Difikilte la li bien pasazer;
Tou pou rant dan lord; falepa ekout
Azan teroris ki pe fann rimer

Lor dimoun onet, gramaten-tanto.
Apre lapli, botan vini. Nespa!

Me pa ti paret ki sa botan la
Ti anvi vini. Laplipar dimoun
Ti pe koumans kwar ki, si zot get bien,
Pagla so koze ti'ena plis valer.
Mouvman nasional 'Pagla Pa Pagla",
PPP ti pe vinn senbol lespwar.
Misie Prezidan ek so gouvernman
Ti prefer swazir sime diktater;
Servi lapolis, larme ek espion
Pou kraz latet bann lider PPP;
Rekonpans bann sef sosio-kiltirel
Ar boukou pitay, zoli promosion,
Sak fwa ki zot sit verse liv sakre
Pou dir ki zot bos, Misie Prezidan,
Li enn avatar, pa ditou batar,
Enn veritab far, anwayededie
Pou ranz paradi Lanpir Galaxi.

Misie Prezidan ek so gouvernman,
Ek so bann souser ki konn pas siro,
Ki konn profite, tir kanet dan zwe,
Ti pran desizion pou servi baton.
Oblize fer sa parski bann bourik
Ti refiz karot ki zot gouvernman
Ti pe promet zot, si fer bon zanfan.
Represion donn bal sou letadirzans;
Konstitision ti ferm dan enn tirwar
Ranpli ar karya; sazes Prezidan,

'Samem nou bondie' ti vinn enn mannta.

Letansa, anba pie lafours, lafoul
Zouranzour ti pe revandik zot drwa.
Me plis enportan, bann parol Pagla
Deplizanpli ti pe paret bien vre.
"Eski Pagla pa ti enn mesaze?
Li ti vinn dir nou ki pou arive
Me nou pa ti'le konn laverite.
Ler finn arive pou nou diboute,
Lame dan lame, pou ranz nou dime."

Aster laplipar ti pe pans koumsa.
Aster koumadir somey ti pe fonn.
Souvan dan zot rev zot tou ti pe tann
Enn lavwa lweten dir zot zantiman
Falepa lager kont Mama Later;
Si li ankoler, nou regret nou sor.
Aster zot konpran vie proverb lontan:
"Kan nou sem koutvan, toufann fer lakoup."

AK 3

Misie Prezidan ek so gouvernman
Ti realize ki program bankie,
Bann disip Mamon, ki kwar lanatir
Lamone kontan, ti gran responsab
Garrbarr ki ti pe fer lavi korde
Me zot pa ti'ena ni lisidite,
Ni kapasite, ni mem volonte
Pou koumans panse ki kapav ena
Enn lot manier viv, enn lot relasion

Dimoun ar dimoun, ar Mama Later.

Zot kanpagn fer per, kanpagn represion
Ti pe bat lamok parski laplipar
Ti fini konpran ki ena sime
Pou ki dimoun viv anakorite
Ar lezot dimoun ek ar lanatir.
San rod permision bann barrka saheb,
Dimoun lor lakot, lame dan lame,
Ti koumans plant bann ti pous mangliye,
Okip zot lagon, anpes brakonie
Vinn fer zot ravaz. Dan tou bann vilaz,
Peser ek planter, bann korporativ
Ti pe bourzone grasa devosion,
Zefor, landirans tou bann travayer
Later ek lamer. Anplis tou bann zenn,
De kote sime, ti pe plant bann pie
Kouma friyapen, zak ek bred mouroum;
Dan lekol, zanfán, apart lir-ekrir,
Ti pe aprann zardinaz ek lelvaz
San pas par minis ki depi lontan
Nepli trouv so bout. Olie gouvernman
Santral deside e anba bizen
Ekzekit bann lord, dimoun dan vilaz,
Gran kouma piti, ti pe deside
Seki bon pou zot. Dan fobour lavil,
Grasa travay Ram ek so kamarad,
Enn nouvo lespri ti pe devlope
E zot ti apel li lespri 'selfelp'.

Kan bann zafer ti pe vinn mari sal

E represion ti lepe dan dilo,
Bann bankie avan ek minis apre
Ti defalke tou dibien lor zot nom
Pou al rod refiz lot kote dilo
Dan bann paradi pou voler-froder.
Finalman partou, bann ti komite
Irben ek riral ti pe gouverne,
Ti pe deside kouma ranz lavi
Dapre de prensip revolisioner:
Solidarite ek partaz sosial.
Partou mem zafer, mem filozofi:
Later dan pei Boukie-Banane
Li appartenir pou tou sitwayen;
Bizen servi li pou prodwir manze
Ek ranz bann lakaz pou tou bann fami
San exepsion ek diskriminasion.
Bizen swagn later, bizen swagn lamer
Pou prodwir manze; bizen aret net
Lelvaz zanimo vadire lizinn;
Pa gagn drwa maltret zanimo parski
Zot 'si zot bizen enn bon abita
Ki annarmoni ar Mama Later.

Lekol pa maltret bann zanfan parski
Zot pa koz langaz sort depi deor;
Seki natirel dan zot abita
Samem ki bizen pou zot devlope.

Ti aret servi lenerzi fosil;
Divan ek soley ti donn lenerzi
Pou okip lakaz, vilaz ek pei;

Ti pe ankouraz dimoun ki kapav,
Servi pouvwwar mix pou ti deplasman
Ek transpor piblik pou long deplasman.
Zom, fam ti egal; sexism ek rasism
Ti pe disparet san difikilte;
Nouvo kiltir ti pe efas ansien
Tradision kot seki for kraz kor feb.

Rev Pagla anfen ti realize!

03/12/20

[RETOURN KONTENI/BACK TO CONTENTS](#)

KAPAV SA? KIFER NON?

KONE KI TO ETE, MATLO!

SINON TOU VIR AMBALAO.

1

Ena ki kwar ki li sorti
Direk-direk depi lakwis
Gran Zipiter, zoli Maryann,
Senier Shiva ek Albion blon.
Tansion-tansion, fer atansion!
Zame dir li laverite;
Enn pese sa si to dir li
Ki tou dimoun sorti dan vant
Zako Lafrik; depi laba
Zot finn peple enn planet net.
Tansion-tansion, zot sap lor kal,
Fer twa bour brit, galoup touni
Lame dan pos. Pa kwar manti!
Zot tou isi, san eksepsion,
Konn tou kiksoz natirelman,
San fer zefor, san lir enn liv.
Kifer aprann? Ki fer zefor?
Konesans li kado Bondie.
Aret fer pese, malelve!
Ouver laspri, Bondie ranpli.

Dan koumansman istwar imen,
Depi enn plas, enn pogne dimoun,
Zom, fam, zanfan, ti al partou

Peple Lerop, peple Lazi,
Peple Lamerik, Lostrali.
Me resaman istwar imen
Ti bouz dan enn lot direksion:
Depi partou dimoun Lerop,
Lazi, Lafrik ti vinn isi,
Parfwa anvi, parfwa forse.
Me aster anvi pa anvi,
Pe oblize coabite
Me pa fouti san tap kout fwet.
Zot finn bliye istwar yer swar;
Istwar zordi fre dan memwar.
Nou pa parey, nou pa parey:
To fam, baya, li atas pagn;
To fam, falou, li met bajou;
To fam, fatra, montre zenou;
Mo bondie kler, so lizie ble;
To bondie nwar, fer zanfan per;
To bondie la, ki li ete?
Twa to manz dal, mwa mo manz serf;
Zot mars nipat, nou met soulie
Sivilize, sort dideor;
Nou koz langaz bondie koze,
Langaz labib, koze sanskrit,
Parol arab, pa patwa pi.
Kesketikrwa? Zeswizela?

2

Ki bizen fer, O Gran Nesans?
Ki bizen fer, O Babouji?
Ki bizen fer, O Gran Haji?

28

Ki bizen fer, Vot Senieri?
Ki bizen fer, O Gourrouji?
Ki bizen fer Vot Exelans?

Zot tou donn nou mem solision:

Bizen prezerv kiltir ansien;
Bizen respe tou bann rituel
Parski rituel zot garanti
Pirte nou prop idantite.
Pa kapav met sanbrani ek
Lagres koson dan mem plato;
Pa kapav met jal-dolok ek
Zoulou-tamtam dan mem bato;
Pa kapav met tannpoura ek
Kachakacha dan mem lorkes;
Pa kapav met kaviar-sanpagn
Dan lagel pi posonsounouk.
Separe, separe, napa
Melanze, napa melaze!
Brousay partou bar zot gete;
Zot pa fouti trouv lafore;
Seki paret, seki vizib
Pe kasiet net seki ete,
Anpes nou trouv lafors extra
Ki pe dir nou ena enn lot
Fason viv plis sivilize
Kot solidarite, partaz,
Zistis sosial, diversite
Ekolozik ek armoni
Ar lanatir nouvo normal.

Nou pa kone ki nou ete!
Nou pei li dan kontinan
Lafrik; anset limanite
Ti sorti dan pei Lafrik;
Nou lamer bengn Lafrik ek Lenn;
Nou lamer bengn bann lil kreol
Kouma Moris, Rodrig, Sesel,
Agalega ek Larenion;
Dan lil kreol nou koz kreol:
Kreol Moris, Kreol Rodrig,
Kreol Sesel ek Larenion;
Nou koz Morisien, Rodrige,
Nou koz Sesselwa, Renione,
Agaleen ek Angle 'si,
Enn lang kreol lingwafrangka
Iniversel ki permet nou
Kominike ar bann pei
Tou kontinan. Kiltir Kreol
Samem zouti bann imigran
E lor later kreol nou tou
Nou imigran sorti Lerop,
Lafrik, Lazi. Nou tou res dan
Lakaz kreol; nou tou nou manz
Manze kreol ki tir so zi
Dan meni Lenn, Lasinn, Lafrik,
Lerop pou ranz lasos tamam.
Nou finn envant napolitenn,
Gatopima ek dalpouri;
Seki nou pran depi deor
Nou transforme pou ranz meni
Tipik Moris, tipik Rodrig,

Tipik Renione, Seselwa.
Mirak la apel metisaz,
Enn veritab karri-barri
Exselan pou nou lasante,
E mari bon pou nou labous.

3

Lavi zordi ar so Kovid,
So resofman, kriz klimatik
Pe dimann nou envant nouvo
Lekonomi, demokrasi,
Ledikasion, arsitektir;
Envant nouvo kiltir manze
Ki baze lor enn prensip kler:
Manz seki to kapav prodwir,
Prodwir seki to rod manze.
Pa les Larenn Diri Long Greyn
Dikte to gou, Lerwa Dible
Yangkidola fer lefara.
Ena maniok, batat, arwi,
May, zak, friyapen ki pous bien,
Donn lenerzi, nouru lekor.
Fenfout ar globalizasyon!
Nou okip lokalizasyon!
Aret bour deryer kantite;
Satisfes zis ar kalite;
Aret lager ar lanatir
Parski sir-sir nou pou perdi;
Nou rod lape ar lanatir
Parski sir-sir nou pou gagnan;
Aprann nouru Mama Later

Ki anretour pou nouru nou.
Ar nou de zoli lang kreol,
Lang nasional ek ofisiel,
Nou pou kapav kre enn nasion
Kot tou dimoun konn lir-ekrir,
Konn apresie literatir,
Ki li sakre, ki li laik.
Anou envant nouvo tourism,
Pa balneer me solider;
Tourism ki ankouraz partaz,
Ki konsolid valer imen.

Konn servi later ek lamer!
Ranz enn lakaz pou sak fami;
Plant manze pou popilasion;
Replant lafore mangliye,
Abita kreatir lamer
Ki pou donn nou tou fortifian
Neseser pou lavi korek;
Replant lafore natirel
Pou ki zanimo 'si kapav
Viv lavi normal san menas.
Nou bizen sanz manier manze;
Gonaz sikre bengn dan dilwil
Pe fer masak ar lasante;
Lapang partou pe anpandan;
Jabet pe rant dan tou lakaz;
Obezite pe kaspake ...

To pa trouve? Pa pou sanze?

Sitiasion grav! To peyna swa.
To pe atann ki dibwa pwent
Fors twa sanze? Sa se to swa!

Kan dife pe fane partou,
Lerla li pou tro tar matlo.
Si nou ole sap dan dife
Se asterla ki nou bizen
Koumans sanze. Atann dime?
Non! Swa zordi. Sinon zame!
07.12.20

[RETOURN KONTENI/BACK TO CONTENTS](#)

ZISTWAR SASER

1

Zistwar mo vilaz se zistwar saser.
Gran mari parmi bann mari saser
Ti apel, - rapel! -, Mazeste Kaptou.
Depi so nesans, li ti finn kap tou:
Zouzou so ser-frer, kas bwat kondane;
Bizou dan tirwar, larmwar so sekre;
Devwar so vwazen, dibien so kouzen;
Dipen Mister Fen, diven Sir Malen ...
Senier Kreater ti kre enn zarden
E li ti dir nou sak fwa nou gagn fen,
Nou gagn drwa lapas, lasas, kas bann fri,
Ras plant pou manze e fit lapeti.
"Mo donn zot tousa pou zot lasante
Me tansion, zanfan, pa'nn dir abize!"

2

Si dan koumansman Kaptou ti lasas
Pou ranpli boyo, pa pou ramas kas,
Dousma-dousma li ti koumans touye
Pou plezir touye, pou ramas trofe
Pou dekorasion salon ek sato.
Bebet anpaye ti dekor biro;
Zanimò mor ti ena plis valer
Ki vivan dan lespri investiser.

Lasas ti pe vinn enn lepidemi;
Touye ek koupe ti donn lapeti;

Larivier, lamer, laplenn ek montagn,
Lazeng ek danbwa, lavil, lakanpagn,
Tou, san exsepsion, ti pas dan pake;
Lanatir ti vinn enn komodite.

3

Touye-kraze, koupe-transe partou
Ti vinn net kiltir dan lanpir Kaptou;
Mazeste Kaptou ek larme saser
Ki anverite plen ar mersener
Ti transform zarden, ti fer li vinn enn
Lespas dezertik ki nouri laennn.
Bann disip Kaptou ti trouv sa normal:
“Kan to gagn li bonn, leres foupamal!”

Enn swar Mazeste ti fer enn kosmar;
Enn lavwa pwisan ki travers lamar
Ti dir li dardar, aret fer vantar.
“Ti donn twa lespri pou nouri zarden;
To’nn servi lespri pou kapav koken.
To pa mo gardien, to zis enn voryen.”
09.12.20

[RETOURN KONTENI/BACK TO CONTENTS](#)

LOR MORISIEN

Kreol li pa enn lang me enn fami, group, kategori lang. Dan sa kategori/fami lang la ena plizier lang kreol ki ena diferan nom. Par ekzanp, lang nasional ek ofisiel Repiblik Sant-Afriken li enn lang kreol ki apel Sango; lang nasional ek ofisiel Endonezi, Bahasa Indonesia, li osi enn lang kreol (lontan ti apel li Bazaar Malay); lang nasional ek ofisiel Malezi, Bahasa Malaysia, finn devlope apartir Bazaar Malay, enn pijinn ki ti enn lingwafrangka (koine) esansiel dan reziyon sidan Lazi; lang nasional ek ofisiel Ayiti (Haiti) li Kreol Ayisien (ansam ar Franse); Afrikaans ki enn parmi plizier lang nasional dan Lafrikdisid, li osi enn lang kreol; dan Siera Leonn, Krio ki defakto lang nasional, li osi enn lang kreol; 'Tok Pisin' se enn lang kreol ki lang ofisiel Papua New Guinea; Angle, lingwafrangka iniversel, li osi enn lang kreol.

Dan nou reziyon ena Morisien, Seselwa, Renione, Rodrige. Dan lemondan antie ena plis ki 60 lang kreol.

Pa tou lang kreol finn sorti dan vant esklavaz. Enn lang kreol pran nesans kan diferan dimoun ki koz diferan lang kreol enn nouvo zouti pou kominike. Sa nouvo lang la li determine par seki Noam Chomsky apel 'Gramer Iniversel'. Li rezet seki siperfli e konsantre lor seki endispansab pou ki dimoun kapav kominike ar dimoun.

Mem bann lang kreol ki finn devlope dan bann koloni kot ti ena esklavaz, zot pa rezilta direk relasyon propriyeter esklav ek esklav.

Bann lang kreol dan Karaib ek lwes Osean Endien, zot finn devlope apartir enn lingwafrangka ki bann maren ti pe servi dan basen Mediterane.

Dan Moris, Kreol Morisien li lang maternel 90% popilasyon e li osi deziem lang bann ki ena Bojpouri (5-6%) ou Franse (3-4%) kouma lang maternel.

Depi 1966, mo pe dimann ki nou apel Kreol Morisien, MORISIEN, lang nasional Repiblik Moris. Anvi pa anv, mo sir ki dan enn lavenir pa tro lwenten, Morisien pou vinn nou lang nasional e pli lwen li pou

vinn lang ofisiel ansam ar Angle, enn lot lang kreol. Tou bann lezot lang pou ena enn rol bien segonder, anvi pa anvi.

Si nou konn bien servi nou resours lengwistik-kiltirel, nou pou kapav vinn enn nasyon ki posed literesi fonksionel dan de lang, Morisien ek Angle. Sa, li pou enn zouti endispansab pou fer fas bann problem ekolojik, saniter ek ekonomik.

17.12.20

[RETOURN KONTENI/BACK TO CONTENTS](#)

ANOUE RIYE

Enn ti skech komik

Dan bar Bay Topet. Detrwa kliyan pe tap enn tizafer. Enn fam anviron 30 an rantre. Li apel Sanndia. Tou dimoun soke.

BAY TOPET: Kapav ed ou ... mam ... zel?

SANNDIA: Enn doub-rom ar zi limon.

BAY TOPET: Pa vande sa isi! Rann enn servis, tire depi isi!

SANNDIA: Konn kalite? Enn bar ki pa vann rom!

BAY TOPET: Pa zwe rol pa konpran! Ou plas pa isi. Peyna rom ar zi limon isi.

SANNDIA: Be met enn topet dan enn ver e donn mwa enn bout korn frir.

Letansa de kliyan rantre. Zot apel Dammarro ek Kaspalto. Zot al asiz dan enn kwen. Bay Topet degaze al ver zot.

BAY TOPET: Mo ti kwar ki zot ti finn emigre. Tousaletan la! Ki ti arive? Lapolis ti may zot ar enn poulia?

DAMMARRO: Ki mo pou dir ou Bay Topet? Kaspalto ti tom amoure.

BAY TOPET: Tou dimoun kone li amoure ar boutey.

DAMMARRO: Non, pa sa. Amoure ar enn madam.

BAY TOPET: Akoz sa li aret vinn dan bar?

DAMMARRO: Samem! Madam la dir li ki li pou kit li si li pa aret bwar. So lagel tro pi.

BAY TOPET: Kifer li finn retourne?

DAMMARRO: Madam la finn kit li.

KASPALTO: Fer dominer ar zom. Mo dir ou Bay Topet, akoz Jennder Links, tousa pe arive.

BAY TOPET: Bon, ki zot pou bwar?

SANNDIA: *(Li kriye for)* He Misie Barmenn, mo ti vini avan sa 2 misie la!

BAY TOPET: Kan zom pe koze, fam bizen choupchap! Pa finn aprann manier? Ki kalite!

KASPALTO: Fann ar li Bay Topet! Bizen fer zot konpran bon kiltir, kiltir gran dimoun.

SANNDIA: Konstitision garanti egalite zom-fam!

DAMMARRO: Ki konstipasion li pe koze? Fam-zom egal! Dir li dibout fer titour, nou gete.

Dousma-dousma, bar la koumans ranpli. Ena zis zom, apart Sanndia. Bay topet kontinie servi bann zom.

SANNDIA: Si ou pa servi mwa, mo pe al fer enn depozision lapolis.

BAY TOPET: *(foutan)*To pe fer mo kalson tranpe... Al parl gard, si to anvi. Isi, mwa ki sef. Dan mo bar, peyna plas pou rob-zip-blouz-dawni-anvlope!

Enn lavwa sorti dan fon lasal. So manier koze diferan.

LAVWA: Li ena mem drwa ki nou tou isi.

BAY TOPET: Twa Garfi, bous lagel. Sinon ar koutpie mo fer twa galoup touni, lame dan pos! Bann kouma twa peyna drwa viv. Fonndos!

Anmemtan Rani, tifi Bay Topet, rant par laport deryer.

RANI: Papa, ki pe ariv twa? Garfi, li enn kliyan depi toultan.

GARFI: Mamzel Rani, ou papa pe refiz servi Mamzel la.

RANI: Mamzel, ki mo kapav servi ou?

BAT TOPET: Rani, pa fer mwa perdi pwen!

RANI: Perdi pwen? Mamzel la ena mem drwa ki zot tou isi.

SANNDIA: Les tonbe! *(li leve pou ale.)*

RANI: Non, pa ale! Zot pou gagn pie. Res anplas, mo pou servi ou.

BAY TOPET: Rani, mo donn twa lord: Pa Servi Li.

RANI: To Donn Mwa Lord? Depi kan? Mo posed 50% sa bar la; Mami posed 25%; twa to posed zis 25%.

BAY TOPET: Pa koz zafer prive!

RANI: Zafer prive? Lalwa rekonet ki se mwa propriyeter mazoriter. Pa bliye, Mami ti donn mwa so par avan li kit twa.

BAY TOPET: Met dan lagazet. Kol lafis.

RANI: Samem bizen fer.

BAY TOPET: Nimakarram!!!

SANNDIA: Ou'le kone kifer li pa'le servi mwa?

RANI: Mo kone ... Akoz samem Mami finn kit li. Kisannla veritab nimakarram?

Detrwa dimoun koumans aplodj; lezot dousma-dousma koumans kas dan ta. Dammarro ek Kaspalto, santi divan pe vire. Zot koumans sote-pile e sant for-for:

“Ki nou zom, ki nou fam,

Nou tou egal.

Dan egal peyna lagal.”

ZISTWAR FINI

28.12.20

[RETOURN KONTENI/BACK TO CONTENTS](#)

PROVERB

01. TIKOUTIKOU TOUY LOULOU

Deswit, tifi la rod gagn tou:
Laddou, bizou, toutou, zouzou.
Papi-sikdor¹ ar so dabbou¹
Konn pas bagou. How do you do?
Tifi finn gagn boukou-boukou.
Anverite finn perdi tou.
Tikoutikou touy loulou, bayou!
Lagel trouloulou aval tou.

Deswit, tilom rod nouvo kous:
Falou, sousou, doudou, foulous.
Paren konn met dou dan labous;
Lor vites li may li dan fours.
Tilom finn gagn plennti foulous.
Anverite li'nn vinn kaylous.
Tikoutikou touy loulou, bayou!
Lagel trouloulou aval tou.

Piblisite fit lapeti
Dir tou tilom ek tou tifi
Aret perdi letan zordj;
Dime so lagel santi pi.
Ar rod plen tenk boukou-boukou
Anverite zot rant dan trou.
Tikoutikou touy loulou, bayou!
Lagel trouloulou aval tou.

¹ Mo Telegou pou pitay.

02. PASIANS GERI LAGAL

De zenes foul amoure
Finn desid pou kraz baraz
Ki pe rod blok zot sime.
Ton Toulsi, vie gourrouji
Konsey zot kontrol laraz.
Tap latet kont miray ros,
Se latet ki gagn gro bos;
Miray la get twa, riye.
Pasians ki geri lagal!
Pie pran letan pou donn fri;
Tibaba 'si pran letan
Pou grandi, konbat lemal.

Bann zenes foul pasione
Finn plen ar zot sosiete
Ki nourri bann fos valer.
Diktatir ek santi pi
Nouri krever-dominer.
Enn kout pios dan gran dilo
Pa les okenn tras, matlo;
Yer ek zordi vinn dime.
Pasians ki geri lagal!
Pie pran letan pou donn fri;
Tibaba 'si pran letan
Pou grandi, konbat lemal.

Rasis ek fasis kone
Ti revolt parsi-parla
Zame pou fer zot tranble.

Fasil kraz latet souri
Ki pa konn organize.
Koumadir enn ti kouto
Pe rod tay-tay gro poto
Ki tini twatir-pale.
Pasiens ki geri lagal!
Pie pran letan pou donn fri;
Tibaba 'si pran letan
Pou grandi, konbat lemal.

03. LABOU MOK LAMAR

Tou so kamarad ti'apel li Zanblon
Parski li ti bren – pa kwar li ti blon.
Enn zour enn kourtie maryaz ti dir li
Enn mamzel sorti dan enn gran fami
Ki bien posede, finn gagn laz maryaz.
“Li kler ousa nwar? Si li nwar tourn paz.”
Labou mok lamar, samem nou kanbar;
Marenwar modi seki plis dan nwar;
Malonet denons plis raket ki li;
Santipi sikann plis pouri ki li.

Tou dimoun kone li enn gran razwar
E dan so kafe napeyna triyaz.
Triyanger, tazar ek so frer Nanar
Konpare ar li zot bann ti laryaz,
Zanfandker joukal ki deryer midi.
Razwar pas letan denons bann modi.
Labou mok lamar, samem nou kanbar; ...

Dan fer triyangaz, li profesional;
Dan trikaz, marday, peyna so segon.
So lame ketren, lespri personel,
Gourmandiz san fren fer li koul dan fon
Dan bafon lavil kot malang regne.
Li konn pas siro ar lotorite.
Labou mok lamar, samem nou kanbar; ...

04. LETANSA KABRI MANZ SALAD

Karya fer maja dan dibwa;
Kourpa vinn kosto dan karo;
Pis-pinez gouverner katya;
Moutouk fer mari dan sato.
Dime ... dime nou va get sa!
Kabri manz salad, letansa.
Ki li dir?
Kabri manz salad.
Letansa?
Kabri manz salad.

Dan lakaz, papa bat mama;
Dan karo tonton viol so nies;
Depite gagn vot ar paysa;
Biznes fer piti ar biznes.
Dime ... dime nou va get sa!
Kabri manz salad, letansa.
Ki li dir? ...

Zot finn pers bann trou dan lesiel;
Zot finn vers pwazon dan poumon;
Lamer finn vinn enn gran poubel;
Dilwil palmie touy Amazonn.
Dime ... dime nou va get sa!
Kabri manz salad, letansa.
Ki li dir? ...

05. PA MWA SA, LI SA!

Kan li fer axidan, se larout ki pa bon;
Kan li fel lekzame, se lekol ki pa bon;
Kan may li pe koken, se lalwa ki pa bon;
Kan malad pe chom li, se dokter ki pa bon.
Pa mwa sa, li sa, samem premie komannman.

Kan maryaz pe kase, se madam ki move;
Kan zanfan pe fane, se so fam ki move;
Kan metres swiside, se desten ki move;
Kan li perdi so plas, se patron ki move.
Pa mwa sa, li sa, samem premie komannman.

Kan dife alime, se bannla ki antor;
Kan klima rant dan kriz, lanatir ki antor;
Kan pol nor vinn dilo, gouvernman ki antor;
Kan lamer pe monte, se vwazen ki antor.
Pa mwa sa, li sa, samem premie komannman.

Kan pandemi fane, dokter-ners ki fane;
Kan siklonn fer ravaz, meteo ki fane;
Kan manze pe manke, se planter ki fane;
Kan zanfan pa konn lir, profeser ki fane.
Pa mwa sa, li sa, samem premie komannman.

Pamwasalisa, pamwasalisa, pamwasalisa, pamwasalisa,
pamwasalisa, pamwasalisa ... Ala nouvo mannta! Pamwasalisa,
pamwasalisa, pamwasalisa, pamwasalisa, pamwasalisa,
pamwasalisa ... Ala nouvo mannta!

06. JAB KASJET DAN DETAY

Li derasinn tou pie pou li ranz so lakaz;
Toutotour so lakaz, li finn tal so pavaz;
Pa kapav les feyaz gat bote so bawann;
Pa kapav les koutim fer modern tom anpann.
Karbonn lor later, dan lamer, dan latmosfer?
Sasetendetaysa!

Kan li pou konpran ki jab kasiet dan detay?

Lafore Makabe blok sime devlopman;
Lafore mangliye blok lespas touristik;
Pa kapav les bann pie blok biznes globalman;
Pa kapav les laliann anpes nou al piknik.
Karbonn lor later, dan lamer, dan latmosfer?
Sasetendetaysa!

Kan li pou konpran ki jab kasiet dan detay?

Par milie bann zanfan al lekol anba ban;
Apre sis banane pa konn lir, ni ekrir;
Pa kapav les lekol fabrik bann ignoran;
Pa kapav les zanfan dan lavenir pa sir.
Karbonn lor later, dan lamer, dan latmosfer?
Sasetendetaysa!

Kan li pou konpran ki jab kasiet dan detay?

07. LALANG PEYNA LEZO

Lor zaza napeyna so segon;
Parol koul dan dalo so servo;
Mister siyantifik, teozik, fer pon
Dan latet nou zeni kaspalto.
Kifer bizen aprann, do matlo?
Al fatig nou latet pou nanye.
Bondie finn donn nou tou pou nanye
Enn lalang san lezo ki bat fol?
Lalang peyna lezo gran kado
Bondie lamour, pardon, konpasion.

Li exper tou zafer san aprann;
So konesans zame tom anpann;
Bann dokter sansoulie ekout li;
Premie minis souvan vizit li.
Kifer bizen aprann, do matlo?
Al fatig nou latet pou nanye.
Bondie finn donn nou tou pou nanye
Enn lalang san lezo ki bat fol?
Lalang peyna lezo gran kado
Bondie lamour, pardon, konpasion.

Mistik, matematik ek lastik
Rim ar piknik ek sibernetik;
Lepep admirab enpresione;
Aster zot sir dime pou briye.
Kifer bizen aprann, do matlo?
Al fatig nou latet pou nanye.
Bondie finn donn nou tou pou nanye

Enn lalang san lezo ki bat fol?
Lalang peyna lezo gran kado
Bondie lamour, pardon, konpasion.

Gramaten-tanto, toutlazourne,
Enn long lake kot laport sakre
Dan soley, dan lapli, pe atann
So mannta ek so tika lasann.
Kifer bizen aprann, do matlo?
Al fatig nou latet pou nanye.
Bondie finn donn nou tou pou nanye
Enn lalang san lezo ki bat fol?
Lalang peyna lezo gran kado
Bondie lamour, pardon, konpasion.

08. DOUK OUVÉR LIZIE TANG

Li ti ena enn ti laboutik
Ki ti zwe so rol ekonomik.
Ti ena ant li ek so kliyan
Plis ki zis relasyon komersan
Ziska zour li desid sanz istil,
Adopte pratik dan gran lavil:
Dan biznes peyna lot ki profi;
Peye kash, peyna plas pou kredi.
Pa dir ou li ti vinn bien-bien ris,
Pa frekant tidimoun; frekant zis
Gropalto ziska zour li grene.

Dan tourman enn gran douk li tonbe,
Me dan douk li'nn konpran so malang;
E se douk ki ouvé lizie tang.

Dan zot lakaz pa ti'ena pares;
Tambi ti okip bann plantasion;
Devi li, ti okip tou leres;
Bann zanfan ti ere, san fason.
Apart sa, Tambi ti ranz enn nik
Andeor domisil konzigal;
Li ti vinn konseye dan distrik,
Bon exkiz pou lavi bakanal.
Devi ti okouran so grimas
E enn zour, li desid pou large;
Dan lebra so vwazen li dir 'bas'.

Dan tourman enn gran douk li tonbe,

Me dan douk li'nn konpran so malang;
E se douk ki ouver lizie tang.

Li, li ti enn zenes bien malen;
Ti pe al dan enn bon S.S.S.
So paran ti kwar dan gran desten:
Dokter, avoka, Premie Minis.
Zenes la pa ti kwar dan zefor,
Dan pasians, dan ranvway pou dime
Tou seki kapav zwir san tarde.
Lavi kourt! Kan tarde, kapav mor!
Trafik lapoud zwisans san zefor,
Samem ki nesese pou ere
San limit, san kontrent, dan konfor.

Dan tourman enn gran douk li tonbe,
Me dan douk li'nn konpran so malang;
E se douk ki ouver lizie tang.

09. MALER PEYNA LODER

Li ti bien gayar, pa ti per nanye;
E dan so kafe pa ti'ena triyaz.
Tou pas dan pake, bon kouma laryaz
Parski li ti kwar li bien proteze.
Enn zour san atann, li ti zwenn tase.
Pa ti bizen plis pou fer li trouv kler
Parol grandimoun depi lepase:
Vremem sa do! Maler peyna loder.

Li ti posede, kontan bangole;
Li ti sir toultan pitay pou koule
Dan dalo lavi beni par lasans
Parski li ti kwar dan so Providans.
Enn zour san atann, li ti zwenn tase.
Pa ti bizen plis pou fer li trouv kler
Parol grandimoun depi lepase:
Vremem sa do! Maler peyna loder.

Li ti bien kosto, pa konn maladi;
Sa ti fer li kwar li pa vilnerab.
Nisa, tamasa kontrol so lavi
Dan zwisans san fren andeor palab.
Enn zour san atann, li ti zwenn tase.
Pa ti bizen plis pou fer li trouv kler
Parol grandimoun depi lepase:
Vremem sa do! Maler peyna loder.

10. PA GET ZOZO PAR SO PLIM

So papa ti ris, so belmer enn pis;
Me pou papa la, so fam ti maha.
Tifi la ara ar zot sinema,
Ti pas so letan rev enn prens sarman
Ki ti pou fer li konn vre paradi.
Enn zour li ti zwenn enn zoli degenn,
Koumadir zetwal sorti dan kawal.
Mamzel la balan dan lebra galan.
Li pa ti premie, sirtou pa dernie.

Gran dimoun ti dir, pa get zozo par so plim.

Enn zoli tifi ar lekor mannken
Ti bien malere parski so fami
Tir jab par lake, toultan mank mwayen,
Pa kapav donn li seki li bizen
Pou viv gran lavi san lekonomi.
Enn zour li ti zwenn enn bien gran misie,
Ki enpe dan laz, ar enn pos garni
Ki ti pe donn li pitay ek bizou
E ti montre li trik fer labous dou.

Gran dimoun ti dir, pa get zozo par so plim.

Ti'ena enn tilom ar mari toupe
Ki ti kontan dir ki dan so desten
Ena rol siprem, kikfwa premie mem.
Li ti rod partou enn siperparen
Ki ti pou gid li, ed li traverse.

Enn zour li ti zwenn enn fenomenn rar
Ki ti pe fer kwar li ti'enn avatar.
Tilom la ti tas dan enn touk melas
E souvan li ti bizen sof lili.

Gran dimoun ti dir, pa get zozo par so plim.

08.01.21